

N:o 2.

Ank. till Riksd. kansli den 12 februari 1904, kl. 1,30 e. m.

Memorial, om verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.

Till följd af den bankoutskottet enligt § 4 i dess instruktion åliggande skyldighet att undersöka och granska riksbankens tillstånd samt huru densamma styrd och förvaltda blifvit, har utskottet tagit del af *dels* fullmäktiges i riksbanken allmänna och särskilda protokoll för tiden från och med den 15 januari 1903, intill hvilken dag ansvarsfrihet blifvit för deras i protokollen antecknade beslut och åtgärder beviljad, och till början af innevarande års riksdag, *dels* af de af vederbörande revisorer afgifna berättelser om verkställd granskning af riksbankens såväl hufvudkontors som de särskilda afdelningskontorens i Göteborg, Malmö, Falun, Gäfle, Halmstad, Hernösand, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Kristianstad, Linköping, Luleå, Mariestad, Nyköping, Umeå, Visby, Vänersborg, Västerås, Växjö, Örebro och Östersund förvaltning under år 1902, *dels ock* af fullmäktiges med utskottets memorial n:o 1 till Riksdagen öfverlämnade berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning år 1903 äfvensom af de utaf styrelserna för riksbankens i verksamhet varande kontor i afseende på dessa kontors förvaltning under samma år lämnade redogörelser; och får utskottet, efter nu fullbordad granskning, härmed till Riksdagen afgifva berättelse i ämnet.

I fråga om metalliska kassans ställning, sedelutgifningen, in- och utlåningsrörelsen äfvensom öfrig verksamhet vid riksbankens hufvud- och

afdelningskontor samt vid Tumba bruk tillåter sig utskottet att för en närmare kannedom om hithörande förhållanden hänvisa till de utförliga sifferredogörelser, som lämnats i de berättelser, hvilka afgifvits af Riksdagens revisorer och riksbankens fullmäktige liksom i utskottets förut till Riksdagen aflåtna memorial n:o 1.

Dock anser sig utskottet böra framhålla följande siffergrupper, som kunna hafva allmännare intresse.

Metalliska kassan, hvilken enligt § 8 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 består af allt riksbanken tillhörigt och inom landet befintligt svenskt och utländskt guldmynt samt omyntadt guld, var vid början af år 1903 kronor 52,020,852: 91 samt har därefter under året ökat till det belopp kronor 59,006,044: 61, hvartill metalliska kassan uppgick den 31 december 1903.

Riksbankens fordringar i löpande räkning i utlandet, hvilka vid ingången af år 1903 utgjorde kronor 23,949,446: 87, nådde sin höjdpunkt under året den 7 mars, då de uppgingo till kronor 31,150,962: 58, samt sjönko den 20 juni till lägsta beloppet under året kronor 5,838,180: 97. Vid årets slut uppgick ifrågakvarande behållning till kronor 18,472,233: 75.

Sedelutgifningsrätten, som vid början af år 1903 uppgick till kronor 187,991,152: 69, var vid samma års slut kronor 196,484,322: 97. De utelöpande sedlarne voro vid samma tidpunkter kronor 137,408,673: 96 och kronor 165,843,364: 78 samt den obegagnade sedelutgifningsrätten kronor 50,582,478: 73 och kronor 30,640,958: 19.

Omfattningen af riksbankens *utlåningsrörelse* under år 1903 framgår af följande siffror vid årets slut, fördelade efter utlåningens särskilda hufvudgrupper:

diskonterade växlar	kronor	89,356,754: 36
utlåning mot hypotek af obligationer, aktier m. m. »	»	17,010,901: 79
utlåning mot pant af varor	»	1,522,810: —
kassakreditiv	»	4,635,881: 98
utestående å bankkreditiv och å banklån enligt lagen för Sveriges riksbank	»	52,229,651: 54
		<hr/>
	summa kronor	164,755,999: 67

Dessutom hade, enligt uppgifter öfver riksbankens utlåning från den s. k. afbetalningslånefonden, denna utlåning den 31 december 1903 omfattat följande belopp:

lån på 5 år	kronor	6,693,955: 60
» » 2 ¹ / ₂ år	»	3,653,580: 76
		<hr/>
	summa kronor	10,347,536: 36

Liksom närmast föregående år visar växeldiskonteringen jämväl för år 1903 en afsevärd stegring, då beloppet af diskonterade växlar vid 1902 års slut utgjorde endast kronor 72,312,676: 19. Ojämförligt största delen af växeldiskonteringen faller fortfarande på den rediskontering af växlar, som dels ägt rum på grund af bestämmelsen i 41 § banklagen, dels ock varit vid riksbankens hufvudkontor och vid 18 af dess afdelningskontor medgifven åtskilliga enskilda bankinrättningar. Sammanlagda beloppet af hvad som på grund häraf och enligt banklagens bestämmelser den 31 december 1903 var rediskonteradt utgjorde 64,644,699 kronor 35 öre mot kronor 52,421,481: 07 samma dag år 1902, under det att diskonteringen i sin helhet vid hufvudkontoret och samtliga afdelningskontoren under årsskiftet uppgick år 1903 till kronor 89,356,754: 36 och år 1902 till kronor 72,312,676: 19.

Beträffande växeldiskonteringen har föregående års bankoutskott uti sitt memorial angående verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning erinrat, att, enligt bestämmelser, som af fullmäktige beslutits att tillämpas från och med den 1 juli 1902, de diskonterade växlarne skulle särskiljas i lokala växlar och remissväxlar, därvid med de förra skulle förstås sådana växlar, som vore betalbara på diskonteringsplatsen eller på orter, där riksbanken ej hade kontor, samt med de senare sådana, som vore betalbara annorstädes än å diskonteringsorten å plats, där riksbanken hade kontor, äfvensom att remissväxlarne skulle omedelbart afföras från det diskonterande kontorets växelräkning och remitteras till riksbankens kontor på de respektive betalningssorterna, till hvilka kontors portföljer växlarne därefter skulle räknas.

I anslutning till hvad fullmäktige i sin ofvan omnämnda berättelse anfört, har utskottet här velat erinra om, att fullmäktige under september månad 1903 i fråga om angifna bestämmelser beslutit, att, till förenkling och förminskande af brefväxlingen vid riksbankens olika kontor, alla uti riksbanken diskonterade växlar skola inkasseras genom de kontors försorg, inom hvilkas låneområde betalningssorten är belägen, och att förty såsom lokala växlar framgent skola anses endast de växlar, som äro betalbara inom det diskonterande kontorets eget låneområde, men alla öfriga växlar däremot skola anses såsom remissväxlar och med dem förfaras enligt de för remissväxlar förut gällande föreskrifter.

Å sin utlånings- och öfriga rörelse under år 1903 har riksbanken erhållit en vinst af kronor 4,447,788: 03, nämligen:

	Å riksbankens egna kapital.		Å afbetalnings- lånefonden.			
	Kronor.		Kronor.			
vid hufvudkontoret.....	1,700,777	05	124,675	69		
» kontoret i Göteborg.....	212,467	26	101,863	76		
» » i Malmö	281,103	96	27,769	33		
» » i Falun	41,572	95	18,793	61		
» » i Gäfle	136,312	02	5,538	17		
» » i Halmstad ...	48,359	63	14,224	95		
» » i Hernösand ...	405,425	13	18,272	26		
» » i Jönköping ...	50,142	14	29,601	94		
» » i Kalmar	22,829	04	11,826	16		
» » i Karlskrona...	77,448	81	19,062	75		
» » i Karlstad	95,067	13	20,265	56		
» » i Kristianstad	88,428	81	7,729	56		
» » i Linköping ...	88,297	78	42,168	07		
» » i Luleå	60,550	59	33,751	73		
» » i Mariestad.....	—	—	12,953	16		
» » i Nyköping ...	10,537	24	7,612	47		
» » i Umeå	62,171	70	21,289	20		
» » i Uppsala	—	—	3,330	89		
» » i Visby	59,255	07	24,607	12		
» » i Vänersborg..	—	—	7,830	76		
» » i Västerås	6,843	53	3,592	71		
» » i Växjö	—	—	11,828	94		
» » i Örebro	305,685	19	18,708	22		
» » i Östersund ...	116,820	87	13,218	47		
hvarifrån afgår uppkommen förlust vid kontoren	3,870,095	90	600,515	48	4,470,611	38
i Mariestad	4,031	69				
i Uppsala	3,701	05				
i Vänersborg.....	14,135	24				
i Växjö	955	37	22,823	35		
hvarvid alltså återstår vinst	—	—	3,847,272	55	600,515	48
..... kronor					4,447,788	03

Vid riksbankens clearingsafdelning, som varit i verksamhet sedan slutet af år 1899, har för sistlidet år beloppet af inlämnade och utgifna valutor uppgått till sammanlagdt kronor 3,757,690,479: 62 mot kronor 3,782,858,539: 86 för år 1902, sålunda utvisande en minskning i omsättningen under år 1903 mot föregående år med kronor 25,168,060: 24. Summan af de å vederbörande bankers särskilda konton på grund af clearingen debiterade och krediterade belopp belöpte sig till 684,887,036 kronor 54 öre för år 1902 och till 672,671,198 kronor 75 öre för år 1903, utgörande detta senare i förhållande till år 1902 en minskning i belopp med kronor 12,215,837: 79.

Antalet af de i denna clearingsrörelse själfständigt deltagande banker är, förutom riksbanken, fortfarande elfva, hvaremot de särskilda bankinrättningar, hvilka genom dessa förstnämnda såsom förmedlare indirekt deltaga i clearingen, hafva, efter afgifvandet af statsrevisorernas senaste berättelse angående riksbanken, ökats från 79 till 80 stycken.

I den till utskottet hänvisade, af Riksdagens revisorer den 30 november 1903 afgifna berättelsen hafva revisorerna uti berättelsens § 40 gjort uttalande i fråga om den betydliga mängden af makuleradt sedelpapper, som ingått i sedelkontorets förråd.

Sedan utskottet anmodat fullmäktige i riksbanken att till utskottet häröfver afgifva yttrande, hafva fullmäktige i en den 11 innevarande februari till utskottet aflåten skrifvelse till en början meddelat, att af det under åren 1903 och 1902 samt under åren 1892—1901 vid Tumba bruk formade sedelpapper till 10- och 5-kroneblanketter där makulerats respektive 10,33 och 8,66, 10,24 och 7,86 procent för de förstnämnda åren och i medeltal under 10-års perioden respektive 12,23 och 9,29 procent.

Hvad beträffar det i riksbankens sedelkontor ineliggande förråd af delvis makuleradt sedelpapper hafva fullmäktige lämnat följande upplysningar.

Enligt gällande kontrakt med tryckeriföreståndaren vore denne ej skyldig att till tryckning emottaga delvis felaktigt sedelpapper till mer än en viss mindre kvantitet. Då häraf blefve följd, att en mängd sedelpapper, som till större eller mindre del vore användbart, måste vid bruket kasseras, hade med tryckeriföreståndaren träffats öfverenskommelse, att han skulle mottaga till tryckning sedelpapper i ark, hvaraf en del vore makuleradt. Tryckningen af sådant delvis felaktigt sedelpapper medförde

emellertid större tidsutdräkt vid levereringen af färdigtryckta sedlar, hvadan och då på senare tiden vid indragningen af de enskilda bankernas sedlar tillverkningen af riksbankssedlar måste påskyndas, det helt och hållet felfria sedelpapperet företrädesvis användts. Detta hade förorsakat, att delvis makuleradt papper för tillfället hopat sig i sedelkontorets förråd, hvilket papper dock småningom, och sedan numera tillverkningen af sedlar ej behöfde i samma grad som förut påskyndas, komme att i den mån ske kunde finna användning.

Ofvanberörda åtgärd, hvarigenom beredts utväg att i större utsträckning än förut kunna få användning för den vid tillverkning af sedelpapper alltid oundvikliga makulaturen, hafva fullmäktige därför ansett vara ägnad att leda till fördel för riksbanken.

Vidare hafva Riksdagens revisorer uti § 57 af omförmälda berättelse yttrat sig angående de lägenheter å Karlsborgs fästning, som blifvit anordnade till eventuellt förvar af riksbankens redbarheter och handlingar.

Jämväl häröfver har utskottet infortrat yttrande från fullmäktige i riksbanken. Med anledning häraf hafva fullmäktige i en den 11 denna månad dagtecknad skrifvelse meddelat, att sedan, på sätt revisorerna erinrat, fullmäktige i riksbanken efter ifrågavarande byggnads fullbordande under år 1854 hos chefsämbetet för dåvarande kungl. ingenjörskåren gjort framställning om tillsyn och vård å byggnaden intill dess banken kunde behöfva att begagna densamma för det därmed afsedda ändamålet, fortifikationsbefälet å Karlsborg under den 26 oktober 1854 erhållit vederbörlig föreskrift i ämnet, hvadan följaktligen sådan tillsyn och vård torde få anses fortfarande utöfvas. Efter uttalande att, om anledning skulle förekomma att till Karlsborg förflytta större eller mindre del af riksbankens tillhörigheter, de anstalter, som å platsen erfordrades, kunde vidtagas utan att därigenom något afsevärdt uppehåll föranleddes, hafva fullmäktige beträffande afsändningen från hufvudkontoret meddelat, att för inpackning erforderliga lårar i tillräcklig mängd sedan längre tid tillbaka funnes anskaffade och inom bankhuset förvarade, så att de genast vore tillgängliga. Emellertid hafva fullmäktige tillkännagifvit, att de ej skulle underlåta att vid tillfälle uppdraga åt en af fullmäktige att på platsen taga närmare kännedom om förhållandena och tillse, huruvida någon åtgärd för närvarande från riksbankens sida vore påkallad för att lokalerna skulle kunna vid förefallande behof så godt som omedelbart för det afsedda ändamålet tagas i besittning.

Efter hvad fullmäktige sålunda anfört i fråga om anmärkta punkter af Riksdagens revisorers föreliggande berättelse, finner utskottet revisorerens däri gjorda uttalanden ej föranleda något yttrande från utskottets sida.

Ej heller i öfrigt har i förevarande berättelse förekommit något, som gifvit utskottet anledning till särskildt uttalande.

Den granskning, som af bankoutskottet nu verkställts, omfattar icke bankofullmäktiges gemensamt med fullmäktige i riksgäldskontoret fattade beslut och vidtagna åtgärder i fråga om utförande af 1888 års Riksdags beslut om uppförande på Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen och dess verk, hvilken granskning liksom föregående riksdagar verkställas af sammansatt stats- och bankoutskott.

Efter granskning af riksbankens hufvudkontors räkenskaper för år 1902 hafva Riksdagens senast församlade revisorer i sin därom afgifna berättelse anmält, att mot riksbankens förvaltning under den tid, granskningen omfattat, ej varit något att anmärka, samt att revisorerne för sin del ansåge, att ansvarsfrihet borde fullmäktige beviljas.

De revisorer, som, valda af Riksdagen, granskat afdelningskontorens i Göteborg, Malmö, Falun, Gäfle, Halmstad, Hernösand, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Kristianstad, Linköping, Luleå, Mariestad, Nyköping, Umeå, Visby, Vänersborg, Västerås, Växjö, Örebro och Östersund förvaltning år 1902, hafva likaledes i sina berättelser tillstyrkt ansvarsfrihet för kontorens styrelser; och enär utskottet vid den af utskottet nu verkställda undersökning af riksbanken ej haft något att anmärka, utan funnit, att fullmäktige med nit och omsorg handhaft sitt uppdrag, får utskottet hemställa,

att ansvarsfrihet må fullmäktige i riksbanken beviljas *dels* för förvaltningen under år 1902 af bankens såväl hufvudkontor som afdelningskontor i Göteborg, Malmö, Falun, Gäfle, Halmstad, Hernösand, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Kristianstad, Linköping, Luleå, Mariestad, Nyköping, Umeå, Visby, Vänersborg, Västerås, Växjö, Örebro och Östersund, *dels ock* för de

beslut och åtgärder, som finnas antecknade till fullmäktiges protokoll från och med den 15 januari 1903 till samma dag innevarande år.

Stockholm den 12 februari 1904.

På bankoutskottets vägnar:

F. A. BOSTRÖM.
